

[B] **ZINGEN! HET “GROOT LIEDBOEK”
VAN WANNES VAN DE VELDE**

Wat moet je met gedrukte liedteksten van een zo compleet artiest als Wannes van de Velde? Of moet die appreciatie ook nog eerst toegelicht, zo niet geargumenteed of zelfs bewezen worden? Wannes van de Velde, is dat niet die dialectzanger? Is dat niet één van de drie W's die het Algemeen beschaafd Nederlands de rug toekeerden in de jaren zeventig: Walter De Buck, Willem Vermandere en Wannes?

Mag ik hopen dat we er ondertussen al zijn achtergekomen dat het Gentse, West-Vlaamse of Antwerpse dialect waarvan die zangers zich bedienden nooit een doel op zich is geweest en helemaal geen actie tegen het Algemeen Nederlands? Dat het wel een sneer is naar het bekakte *beschaafde* Nederlands zoals dat op school in de ABN-krantjes en op televisie door professor Joos Florquin werd gepromoot?

Wannes van de Velde was een begenadigd graficus die op de Antwerpse Academie het vak leerde. Hij zou zijn hele leven hout- en linogravures maken. Op de Academie ontmoette hij mensen die ook andere disciplines dan de beeldende kunst beoefenden, met name muziek. De beeldhouwer Frans Van Haver speelde gitaar en zong volksliederen. Sabas Gomez y Marin stond model in de tekenlessen maar was een oude flamencomeester. Hij zou Wannes introduceren in de meest wonderlijke muziek die Europa rijk is. Zo tuimelt Van de Velde haast *stoemelings* in de muziek en ontdekt hij zichzelf als zanger. Verwonderlijk is dat nochtans niet: moeder zong thuis levensliederen en vader zong volksliederen op de café-chantant-avonden in Café Cecile, waar ze vlak boven woonden.

Hij kocht de grote Vlaamse liedboeken van Jan Bols, Jan Frans Willems, het *Iepers Oud-Liedboek* en natuurlijk de *Chants Populaires des Flamands de France* van Edmond De Coussemaker. Dat boek met Nederlandstalige liedjes opgetekend in Noord-Frankrijk, ruim honderd jaar nadat het gebied definitief Frankrijk werd, is voor Wannes altijd een belangrijke bron gebleven en hij heeft er tientallen liederen uit gezongen of melodieën gebruikt voor nieuwe, eigen teksten. Op zoek naar een eigen geluid, klampte hij een andere vriend van de Academie aan: de violist Flor Hermans. Na enkele

optredens enkel met zang en viool, groeide de behoefte aan een vollere sound en daarom plukte hij accordeonist Bernard Van Lent van de straat, letterlijk, tijdens een carnavalsoptocht. Ten slotte kwam ook Walter Heynen erbij. Hij was klassiek geschoold en werkte bij de Vlaamse Opera. De theoretische muziekkennis van Walter zou de klank van de groep blijvend bepalen. Het kwartet maakte vanaf 1966 plaat na plaat met volksliedjes uit liedboeken, levensliedjes uit de café-chantant-traditie en steeds vaker eigen liederen, al of niet op eigen muziek.

Wannes van de Velde zong de volksliedjes omdat ze een mooie melodie hadden, niet omdat ze iets vertelden over de zogenaamde Vlaamse volksaard. Met de romantische visie op het Vlaamse lied, zoals die in het leven werd geroepen door Emiel Hullebroeck en Armand Preud'homme, wilde hij niets te maken hebben. Johan Anthierens, die als samensteller van het programma *De charme van het Chanson* voor het eerst Wannes op de radio draaide, schreef: "Wannes heeft mij twee vooroordelen armer gemaakt. Tot voor de felle blondbaard mijn

Wannes van de Velde.

subjectieve wereld binnentrok en er een keel openzette, veegde ik folklore op één hoop met de artistieke uitspattingen van aderverkalkte nationalist. Folklore, dacht ik, bedrijf je met de riek in de hand en Scherpenheuvel aan de einder. En dialect was voor mij Nederlands met modderspatten op."

De taal waarvan Wannes zich bediende, was de taal waarin hij zich oprecht, gemeend kon uitdrukken, waarin hij zich kon opwinden over de verloederding van het Antwerpse historische centrum, het onrecht van discriminatie kon aanklagen en de verschrikking van de oorlog kon oproepen. Want ook daarvoor is Wannes van de Velde van groot belang: zijn repertoire schetst de tijdgeest in het Vlaanderen van de tweede helft van de twintigste eeuw. Neem erbij dat hij technisch een sublieme zanger was en als componist zo'n brede bagage in zijn melodieën binnensmokkelde, van Sefardisch-Joodse traditie via Griekse rembetika tot Ierse airs en Brassens, dan moet dit voldoende zijn als pleidooi bij de appreciatie uit mijn eerste zin: Wannes van de Velde is een zeer compleet artiest.

Wat heb je dan aan een boek dat 248 van zijn liedjes bundelt? Niet zoveel als je daarvan alleen de tekst afdrukt, zoals dat ooit gebeurde in het boekje *De klank van de stad*, door uitgeverij Houtekiet. Maar de pas verschenen bundel draagt de niet mis te verstane titel: *Groot Liedboek*. Dat betekent dat naast de liedteksten ook de muziek en de letterakkoorden staan afgedrukt. De inleiding door Dree Peremans is beknopt en de duiding bij de liederen (achteraan in een apart deel) zijn geen beschouwingen van de samenstellers maar interessante voetnoten opgetekend door Wannes zelf of door de oorspronkelijke liedverzamelaars. Het *Groot Liedboek* heeft dan ook vooral de ambitie om gebruikt te worden. Deze liederen moeten verder gezongen worden, nu Wannes van de Velde er niet meer is om ze zelf te zingen. Vandaar ook de keuze om niet alleen Wannes' eigen liederen, maar ook de vele volksliedjes die hij zong, in de bundel op te nemen.

De ingewijden in de Vlaamse folk meten Van de Velde wel eens het statuut aan dat Jacques Brel ook heeft: "Daar blijf je af." En jawel, de zangstijl van Wannes was zeer bijzonder, zeer authentiek en buitengewoon sterk. Hem "coveren" is zelden een goed idee. Maar dat woord is eigenlijk compleet

vreemd aan het genre. Folkartiesten *interpreteren* liederen van anderen, of die nu bij naam bekend zijn of niet. Dree Peremans en Hans Kusters willen met hun *Groot Liedboek* de schroom wegnemen bij wie dit repertoire interessant vindt. En interessant is het zonder twijfel. Je kunt een trouwfeest inzetten met 'Ik wil deze nacht in de straten verdwalen', je kunt mensen amuseren met 'Marilou van de sextelefoon', je kunt je mengen in het hete politieke debat met 'Zwijg me van de Vlaamse kwestie' of je kunt je publiek ontroeren met 'Ik heb mijn hart gesloten'. En nu de herdenkingsjaren van de Eerste Wereldoorlog eraan komen, kun je bij niemand beter terecht om oorlogs- en antioorlogsliederen te vinden dan bij Wannes van de Velde. Op de vlucht voor de V1- en V2-bommen in 1944, trof de oorlogsgruwel hem als kind. Toen hij tijdens zijn legerdienst de dichter Hugues C. Pernath als schreeuwende officier voor zich zag, was hij diep geschokt en deed hij een eeuwige afkeer op voor alles wat leger en uniform was. Hij zong traditionele antioorlogsliederen als 'Beverlo', maakte zelf cynische liederen als 'Kerstmis is dien dag dat ze niet schieten' en maakte een vertaling van Bob Dylans 'Masters of War': 'Oorlogsgeleerden'. Vreemd dat de liederen die Wannes maakte voor het volksspel *Nooit brengt een oorlog vrede* van de Elfnovembergoep niet in deze bundel werden opgenomen (en bijvoorbeeld wel de liederen uit *Mistero Buffo* van de Internationale Nieuwe Scène).

Maar laten we vooral niet kniezen over wat er niet in staat. Deze bundel zou je van nationaal belang kunnen noemen voor onze muziek, ware het niet dat Wannes het begrip natie verachtte en nooit iets "van ons" zou noemen. Zingen!

WIM CHIELENS

Wannes van de Velde. Groot Liedboek, samengesteld door Dree Peremans en Hans Kusters, Van Halewyck, Leuven, 2013, 616 p.
